

Turkesztant a muszkák kiűrik.

A Krim visszacsatolató Törökországhoz és végre Lengyelországban a jelenlegi muszka kormányzati rendszer eltöröltek és behozatik egy független kormányzat és az alkotmány.

Az említett lap hozzáteszi, hogy a béke keleten csakis e feltételek mellett állítható helyre. És ily nyilatkozatok minden esetre azt bizonyítják, hogy a török nép bizalma még rendíthetetlen, azt megőrní nem oly könnyű dolog lesz.

A háború.

Julius 18-án jelentik a muszka főhadiszállásról Tirnovából vett hivatalos sürgöny szerint, Miklós nagyherceg főhadparancsnok ütközetet fogadott el; az ütközet igen heves, még folyamatosan van.

A muszka hadsereg száma dacára az orosz lapok dicsőítéseinek Romániában nem volt több 250 ezernél, kik közül 120—150,000 ember nyomult be Bulgáriába. Háboru előtt általában el volt terjedve azon hit, hogy a muszka képes rövid idő alatt két millió katonát is talpra állítani. E hit ma üres szédülésnek bizonyult — midőn látjuk, hogy Oroszország évek óta készül a háborúra, száz meg száz milliót költött a hadsereg újra szervezésére s mégis alig tudott 250,000-nyi rosszal elmozdítani és fegyverezett katonát kiállítani. A rettegett óriási muszka hatalom annyira törpének bizonyosult e háboruban be, hogy attól egy kisebbrendű, de organikus egészséget képező államnak sincs mit tartani.

Abdul Kerim pasa letételéről különböző hírek keringtek, melyek megerősítést nyertek — utódjával Szulejman basát a montenegrói győzöt emlegetik. (?)

Drinápolytól a törökök nagy erőfeszítéssel szerveznek egy új sereget, mely a Balkán déli lejtőit s magát Drinápolyt, Konstantinápolyt kulcsát megvédi. Egy távirat szerint, Szulejman basa a Montenegroból magával hozott csapatokkal már megérkezett Drinápolyba; a császári gárda is hozzácsatlakozott, önkéntesek is tömegesen szöktek a harctérre s a drinápolyi sereget már 50,000 főre becsülik. Az oroszok eddig 46 zászlóaljjal, de csak kevés tüzérséggel keltek át a Balkánon, s ha a törökök gyorsan és erősen támadnak, még visszanyomhatják a ellenséget a Balkánon.

Tirnovából július 17-ől távirják: Az országot telve van élelem- és lövészállományokkal. A főhadiszállású némi mozgalom uralkodik a Ruscsuk előtt várható esata miatt. Sistolától Tirnováig az oroszok 22 falut pörzöltek föl. Az egész mohamedán lakosság elhagyta a vidéket. — Az orosz lovasság Gabrova mellett néhány basibozukot elfogott. Az orosz hadsereg egészségi állapota a hiányos táplálkozás miatt igen kedvezőtlen. A mozgó kórházak tömve vannak, de soknak, különösen chlorikái és chininek hiányával. A levegő számos rothadásnak indult állati hullával meg van fertőzve. A véleménykülönbséget a táborokban a cár egy ukáza megszüntette. Azon hir, hogy az oroszok Petroszannál új hidat vertek a Dunán, alaptalan. Az orosz táboroknál nyilatkozatok szerint a törökök ügyesen operálnak. Tirnovát 200 rendes és 300 rendetlen csapatbeli török katona védte. Csak öt török esett fogságba. — Az orosz táborok az azt mondják, hogy nem tudják, hol áll a török főerő, némelyek úgy gondolják, hogy Abdul Kerim Sumlánál pontosította össze csapatait, mások ismét azon nézetben vannak

tovább is menni — s majd mindenik leveléhez csatolja a Budai, Pehő, Rédei, Homonnai, Haller stb. uraimék hasontartalmú értesítéseit — akkor neki Rottal uram maga azt írja, hogy nem hiszi Vrad ostromlását!

Fordította hát pennáját s Szepesvárt aug. 5-én kelt méltatlankodó levelét Kottálhoz így kezdi: „Gréc-ből nekem irt Kd becsületes levelét 2-a praesentis két kézzel kaptam, de szomoruan olvastam, mert úgy látom, nincsen az udvarnak hírvél, vagy nem gondol vele, hogy Vrad erősen obsideátot az pogányágtól és annyira lövetik éjjel nappal, hogy ha szent Mihály napig elégnek meg nem segítettek az ő felsége provisziójából, oda leszen az egész partiummal együtt . . . és bizonyára oly nagy kárát fogja vallani nemzetünk, mint Buda elveszésének. Mert nem kell ezután Azzsiából törökök várni az szent koronához tartozó magyarországnak romlására, hanem szinte beérjük az budai és váradi vezérek alatt levő pogányággal és így úgy elesik Erdély is az mi kegyelmes urunk, királyunk keresztény ligájától Vradnak elveszésével, mintha törökökkel lennének nyavalások, az Tiszán tul való egész földet is ne tartsa ő felsége magáné, mert nemcsak az fog a törököknek behódolni, hanem az innen való vármegyék is, ad minimum Szepessig nem sokára fejet fognak hajtani Vradhoz. Oh átkozott kédsedelem és félelmes resolutiók . . . de a köztünk lévő német armada is el fog veszni dögöl, éhséggel minden hasznunk nélkül, sőt inkább nevezetes kárunkkal hiában való heverése és tékozlása miatt, ha ő felsége vagy el nem osztja szíjjel az országban őket, vagy nem revokáltja, la frigyat akar tartani az pogányággal, kit igen megdebelláhatu az megkeseredett magyarsággal együtt, ha serio fogna hozzá ő felsége; hogy az Ali pasa hadából csak birmondó is kevés mehetne vissza az honnét jött, mert noha az gyalogja vagyon amint vagyon, de az lovasa oly rozsz, hogy száz is nem ér tiz végbeli törökkel, stb. stb.

(Polyt. köv.)

hogy a törökök Rasgradból fognak támadni, az oroszok összekötését elvárandó. — Egy az orosz főhadiszállásba boosztott román ezredes azt állítja, hogy Károly fejedelem hádseregbe közvetlenül Nikápoly bevételé után fog a Dunán átkelni. A cár egyelőre Sistolóban marad s csak az első döntő esata után, melyet Ruscsuknál várható, megy Tirnovába.

Az orosz támadás nyugati Bulgária felé már szintén megindult. Mint egy sürgöny jelenti, a IX. hadtest és a VIII.-nak részei Nikápolyból Lom-Palánka ellen operálnak, s már Desibrát megszállták. E mozdulat Widdin ellen van intézve, melyet az oroszok száraz felől ostromzár alá akarnak venni, hogy aztán akadálytalanul operálhassanak a niszófiai vonal ellen. — Ezzel kapcsolatban van Achmed Ejub basa mozdulata, ki Plevnában e napokban Duaricán keresztül Widdin felé vonul vissza, hol nagyobbi sereg összeröszösztetik a sofiai ut fedezése végett.

Sofióban rendkívüli tevékenység fejtenek ki a törökök. Az irreguláris csapatok parancsnoka Abdullah bey minden lehető elkövet hadtestének organizálására. A legutolsó tartalékosok is behívták, sőt még az agok is felszólították az ország védelmére. Nagypapa s unoka, hacsak elbirja a fegyvert, egyaránt részt vesz a gyakorlatban. Az irreguláris feladata a tirnovai utat megszállni, mert az oroszok, az általuk már megszállott Tirnovából nemcsak Ruscsukot és Sumlát, hanem Sofiát és Widdint is fenyegetik. Tirnovából nyugat felé egy jó karban levő ut vezet Sofiába s tőltől félnek, hogy a kozákok könnyen meglephetnék Sofiát.

Az újabb orosz csapat szállások Romániába folyton tartanak. Mint Galacsból írják, Barbosin naponként több katonai vonat megy át erősítésekkel az orosz hadsereg számára. A most érkező sereg Florentinál táborba száll s tartalékosereglit fog szolgálni.

A zimnicai orosz hid „elromlásáról” szolt e napokban egy bukuresti sürgöny. Most Konstantinápolyból jelentik, hogy hivatalos értesülés szerint két török monitor megtámadta a Sistoos és Zimnica között lévő hidat el is rombolta, de azután orosz torpedók által elsüllyesztetett.

A Sipka-szorosnál, mint egy újabb sürgöny jelenti, csak 20-ikán jelentek meg az első orosz lovas csapatok, a szorost 3000 nizam védi. — Jamboli és Sumla közt az összekötést az oroszok már megszakították.

Silistriából rendkívüli mozgalom jelentenek. A kikötőben horgonyozó hajók egy része lángokban áll; nagy ütközet várható minden pillanatban, mert az oroszok nagyban nyomulnak előre a Dobrudzából a törökök háta mögött; ez utóbbiak kénytelenek voltak feladni Csernavodát, s Silistria felé vették útjukat. Csernavodát maguk a törökök egészen elhamvasztották. A benyomuló oroszok csak romokat találtak Zimmerman tábornok seregének megerősítésére mindig új és új csapatok érkeznek Romániából a Dobrudzába, melyek ostromlógépekkel is el vannak látva Silistria ostroma céljából.

Az azzsiai harcstérrel újabb jelentik: Dervia basa a következőket jelenti a portára Batumból jul. 14-ről: Az oroszok három zászlóalj gyalogsággal és hat század lovassággal megtámadták Musztafa basa csapatait, a török jobb szárnyon egy erdőben, de jelentékeny veszteséggel visszavertek. A török jobb szárny Ozman basa vezérlete alatt elfoglalta a magaslatokat közel két mérföldnyi tavolságban.

Izmail basa Bajazidből jul. 14-éről ezt jelenti: Szállítmányaink elkésése miatt nem üldözhettk az ellenséget tul a határon, és Ipeken szállottunk táborba. Jul. 10-én az oroszok 12 zászlóaljjal 9 lovas századdal és 16 ágyúval megtámadták Bajazidot. Midőn ezt megtudtuk, elhagyták Ipeket az alsageti hadosztályal, és ugyanazon este Bajazióba értünk. Az ellenséget megvertük és kényszerítettük visszavonulni Karabulhazig, 3 óra járársnyira éjszakánk. Az ellenség 600 halottat, élelmiszert és 20 podgyászokcsit vesztett és ambulance traintjét hátrahagyta.

Egy 16-iki erzerumi távirat jelenti Konstantinápolyba, hogy a törökök elfogtak egy persa karavánt, mely az oroszoknak élelmi szereket vitt.

Erzerumból jelentik a „Reuter” úgynökségnek jul. 15-ről: Izmail basa, a török jobb szárny parancsnoka, újabb élelmi készletet kért Erzerumból, mivel azon kerület, amelyben működik, ki van merítve.

12-ikéről érkezett karszi hírek jelentik, hogy Muktár basa hadserege Verankaléban van, s Melikov tbnok hada Kurukdarában.

Montenegróból jelentik: Miután a cár megiltotta Nikitának a fegyverszünet kérését, a montenegróiak újból támadásra készülnek s legelőször Nikicsa ellen vonulnak, melyet állítólag csak egy zászlóaljnyi orosz véd. Az összes határon csak 3000 főnyi török sereg áll.

Felhívás

az erdélyrészi házi ipar fejlesztő egyesület érdekében.

A hazai közönséghez!

Lehetetlen a legmelyebb honfiai aggodalommal nem kísérnünk azon rendszeres nemzetgazdasági elnyomatást, melyet külföld kifejelett ipara hazánk összes anyagi helyzete felött gyakorol. Megdöbbentőleg nagy azon pénzben kifejezett anyagi erő, melyet hazánk évente önként dob áldozatul a külföldi munkás kezéinek és vállalkozóinak, míg saját munkásai küzdenek a nyomorral és vállalatjai rendszeresen buknek meg. Statistikaik kimutathatják, hogy hazánk folyton oly mértékben vesztetgetvén el, erőt külföld javára, mely nem áll arányban a belföldi töketermeléssel, egy

vezető kimertülés áramlatában állunk, mely idővel anyagi erőnk mellett magával sodorja politikai jogainkat is. Megrendítő példái tünnek fel mi is országunk szerete minden lépten-nyomon e kétségbeesett anyagi kimertülésnek. Egykor virágzó iparunknak meglovó maradványa az erdélyi részekben élet-halálharcot viv külföldnek nálunk napról-napra szélesebb körben hódító gyártmányával és iparos osztályunk elerőtlenedve lépcsőről-lépcsőre hanyatlak; gyárjaink úgy a tőke, mint a képzett munkás kezek hiánya miatt teljességgel nem léteznek s a mi létezett kipusztult; földművelésünk számos akadályok miatt nem képes a kor színvonalára emelkedni és elég jövedelmezővé válni, minek folytán az erőteljes jelei itt is mutatkoznak. Olyan állapot ez, mely ellen a magyar társadalomnak, államnak és minden közigazgatási közegeknek, ha csak nem akarja közönbösen nézni a nemzeti sorvadást, kötelessége fellázadni a közös erővel megragadni és felhasználni azon békés eszközöket, melyekkel az ország ezen szomorú helyzetéből kiszabadítható.

Nem szorul bizonyításra, hogy a legtöbb európai állam virágzásának legfőbb forrását iparban vagyis polgári kézi ügyességben találja fel. Olyan tőke ez, melyet nem képes megmontani sem időjárás sem más külföldi tény; roppant mértékben gyarapítható és egész országok munkás polgárainak anyagi jólétében mutatja fel áldásos kamatait. E kézi ügyesség a mellett, hogy azon időben, midőn a földműves munkája szüntelen, az erőt von el az erkölcsi súlyedéstől s a békés munkában nyújt lélekemésítő foglalkozást egy egészséges és biztos keresettel bíró munkás osztályt teremtet, mely fel dolgozza és emeli értékét a föld összes terményeinek, tárgyat szolgáltat a kereskedelemnek s így új életet önt a társadalom minden erébe.

Más, a miénknél boldogabb országok példája tanúsítja, hogy e kézi ügyesség csak kitartó oktatás útján adható meg, olyan oktatás által, mely magába a néphez oltja be a fogékonyságot és ösztönzt az ipari foglalkozásra, hogy aztán a fejlődő tőke feltalálhassa a nagy ipar felvirágzásának legfőbb feltételét: a képzett munkaerőt.

Ezen oktatásnak, a végre, hogy eredményeiben még teljese kifejletése előtt a gyárjair által ne semmissétek meg, olyan ágaira kell kiterjeszkednie a kézi iparnak, melyeket amaz még a külföldön sem volt képes elfojtani. Ezen ipar nem más, mint a házi ipar.

Hogy csak néhány példát említsünk fel, Schweiz egy részének gyermekjáték-ipara, a csehországi Ercegyességben kifejelett csipekiper, a badeni és württembergi Feketeerdősségben elterjedt őrapar, Bajorország Lichtenfels községe körül virágzó virágkosipar, mely 60 községnek kenyere és évenként 4 millió tallér értékű anyagot dolgoz fel, a württembergi nő-nimunkaipar, a szászországi harsnya-szövevényi háziipar, mind olyan iparágak, melyeket a leghatalmasabb gyárjair nem hogy elnyomott volna, hanem a legnagyobb tökéletesség kifejlesztett.

Ha létezik tehát eszköz, melylyel hazánk aggasztó helyzetéből kiragadható, úgy bizonyára a házi ipari oktatás a legelső között áll.

Olyan vállalat ez, mely teljese mértékben igénybe veszi egy társadalom, mint az állam áldozatkésztségét, de ott, hol mint mi nálunk, felhasználva az iparnak minden anyaga, köztük a legbecesebbek, mikkel csak ország birhat és megvan a munkára fogékony, értelmes nép, évek multán áldásos gyümölcsö kimaradhatlan.

Hazánkban a pozsonyvidéki, felső magyarországi, budapesti és háromszéki házi iparfejlesztő egyesületekkel megtörténtek e téren ez első kísérletek s örömmel jegyezzük fel, hogy például a pozsonyvidékinek zug-nyugó műmetszési, somorjai kőszóronó, pozsonyi női házi ipartanulmányveyleve néhány évi fennállása után sikerült ezen ágakban e vidékről a bajorországi árúk nagy részét kiszorítani.

Alólítottak elérkezettnek látják idejét, hogy az erdélyi részekben is a társadalom kezét fogva az állammal és törvényhatóságokkal e tekintetben erőteljes mozgalmat indítsanak meg. A hazafias támogatás reményében elhatároztuk tehát „Erdélyrészi házi iparfejlesztő egyesület” cím alatt a házi ipari tanítására egyesületet létesíteni, mely egyelőre működését a kolozsvári iparkamara területén kezdje meg.

Célunk az egyes vidékeken a termények és ipari anyagok előfordulási helyéhez képest különösen tanműhelyeket, és pedig a fának műszerű feldolgozására; a szalma és sászonásra; a márvány és gyps esztergályozására; a csontfaragásra, művirágkészítésre, gyermekjátékok készítésére, a szövészeti iparfejlesztésére tanműhelyeket állítani fel; továbbá a kender- és kiviálólóg lenterelési törjesztésére és kidolgozására hatni a gyártott cikknek alkalmas piacról gondoskodni, a szomszédos keleti tartományok szükségleteit kipuhatólni, ismételték tanulmányoztatni, iparos vándortanítást és iparképzéseket rendezni, kitűnő iparterményekért iparosokat és ezek munkásait jutalmazni, végül tehetősége ifjakat, a kik természetis hatalmukra fogva is magukat az iparnak kívánják szentelni, bol és külföldön neveltetni.

E célra az eszközöket a társadalomtól a pártoló és alapító tagoktól, dijakban, az államtól a remélhető segélyben, melyet más hasonló hazai egylettől sen tagadott meg és végre a törvényhatóságoktól azoi nagylelkű elhatározásukban várjuk, hogy Pozsonyome zye példájára egyenként testületileg belépnek az egyletbe és területükön minden községet lakosságuk árnyához képest bizonyos évi tagsági díjra kötelezz hazafias feladatuknak fogják tekinteni.

A cél magasatos és hazafias voltába vetett erők